

Evanjelizácia a teológia

Pavel Hanes

EVANGELISATION AND THEOLOGY

Theology and evangelism are not always going together smoothly. The article in part one emphasizes the necessity for all the Christian Dogmatics to be an integral part of evangelistic preaching. The second part of the article discusses the specific theology of evangelism that has to be (1) a theology of joy – because to evangelize is to preach the message of joy, (2) a theology of communication – because to evangelize is to speak in the name of God and (3) a theology of courage – because to evangelize is to confront modern man with the request of conversion.

Začnem obligátnou definíciou pojmu:

V gréčtine sa sloveso *evanjelizovať* nachádza v dvoch tvaroch: v aktívnom tvare: - εὐ-αγγελίζω, a v médió-pasívnom tvare: - εὐαγγελίζομαι, ktoré zase pochádzajú z podstatného mena εὐαγγέλιον.¹ Slovenský pojem "evanjelizácia" je odvodený od gréckeho pojmu pridaním koncovky *-ácia*. V slovenčine sa názvami s koncovkou *-ácia* "pomenávajú predovšetkým procesy, ktoré možno chápať ako homogénne v tom zmysle, že vyjadrujú realizovanie deja bez poukazovania na východiskovú, či záverovú situáciu, aj bez diferenciácie deja, jeho priebeh (proces) a výsledát (*popularizácia, biologizácia, robotizácia*)... Názvy deja s formantom *-ácia* pomenávajú činnostné, akčné, dynamické kauzatívne deje, teda vlastne udalosti... Spravidla za nimi hlbkovo pociťujeme konkrétneho (životného) agensa deja, aj keď tieto pomenovania často vystupujú vo vetách a konštrukciách s pasívnou vetnou perspektívou..."² Anglický pojem *evangelisation* (*evanjelizácia*) je odvodený od slovesa *evangelize* (*evanjelizovať*) pomocou prípony *-ation*, ktorá pochádza z latinskej prípony *-(a)tio* označujúcej činnosť alebo výsledok činnosti obsiahnutej v slovese.

Oba výrazy (aktívum aj médium) znamenajú *prinášať dobrú zvesť, prinášať radostnú zvesť*, ale mediálny tvar je čosi ako *terminus technicus* pre zvestovanie o Ježišovi Kristovi. THAYER ho charakterizuje ako *zvestovanie radostnej správy zvlášť o veciach, ktoré sa týkajú kresťanského spasenia*. Zodpovedajúci pojem používaný v Starej zmluve je בשר (piel).³ a objavuje sa tu tridsaťkrát. Slovníky uvádzajú, že toto hebrejské sloveso vyjadruje nielen myšlienku "priniesť správu", ale "priniesť dobrú správu" - hlavne z bojiska –, hoci v nie-

¹ Pojem εὐαγγέλιον u Homéra označoval odmenu, ktorú dávali poslovi. Pojem vo význame "dobrá správa" patrí až do neskoršieho obdobia. Frekvencia tohto slova v NZ v porovnaní so zriedkavým mimobiblickým použitím naznačuje, že jeho význam musíme vypozerovať zo špecifického kresťanského použitia. (Mounce in Elwell, str. 472)

² HORECKÝ, BUŽASSYOVÁ, BOSÁK A KOL. *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*, s. 130, 131.

³ Izaiáš 61:1

ktorých prípadoch ide o "dobrú správu" len v ironickom zmysle. (Např. 1Kron 10:9) Izaiáš a Žalmy používajú toto slovo v prípadoch, kde Hospodin víťazí nad svojimi nepriateľmi a prichádza vyslobodiť zajatých (Ž 68:12; Iz 61:1).

Moderné chápanie pojmu *evanjelizovať* (to evangelize) definuje *Oxfordský stručný slovník* ako *kázať evanjelium*, alebo *získavať ľudí pre kresťanstvo*. J.I.PACKER uvádza nasledovnú definíciu: *Evanjelizovať znamená predkladať Ježiša Krista v moci Svätého Ducha tak, že ľudia môžu skrze neho vložiť svoju dôveru v Boha a prijať ho ako svojho Spasiteľa a slúžiť mu ako svojmu Kráľovi v spoločenstve cirkvi.*⁴

V novozmluvnom a modernom ponímaní evanjelizácia je správou s teologickým obsahom, ktorá oznamuje *fakty* Ježišovho života s ich kresťanskou *interpretáciou* a *nárokmi*. Preto môžeme tvrdiť, že *evanjelizácia* je určitý typ *teologickej výpovede* o Ježišovi Kristovi.

1 Teológia v evanjelizácii

Napriek tomu, čo sme vyššie povedali o spolupatričnosti teológie a evanjelizácie, sa z historickej skúsenosti vzťahov teológie a evanjelizácie zdá, že sa navzájom dosť zle znášajú (ak sa vyjadríme opatrne). Odborníci na teológiu obyčajne neboli najlepšimi evanjelistami a opačne. Obzvlášť od doby racionalizmu a osvietenstva môžeme až príliš často pozorovať pravý opak. Kto by nepoznal nejaký príbeh horlivého študenta teológie rozhodnutého študovať teológiu, aby mohol evanjelizovať a ktorý "vychladol" v laviciach teologickej školy?! Pre mnohých z toho vyplýva potreba minimalizovať teologický obsah evanjelizácie, alebo sa aspoň pri príprave evanjelistov vyhnúť ťažkým teologickým otázkam. Na druhej strane sú známe príbehy o nových veriacich, ktorí teológiu nahrádzajú intuíciou a ich úspechy sú často neporovnateľne väčšie ako výsledky študovaných kazateľov a misionárov. Napriek tomu sa mi zdá, že je *a priori* jasné, že evanjelizácia bez teológie stráca obsah a teológia bez evanjelizácie stráca kresťanský *mysel existencie*.

1.1 Nevyhnutnosť teológie pre evanjelizáciu

Pokúsím sa v krátkosti ukázať, ako neobstoja predstava "evanjelizácie bez teológie".

Téza č. 1: *Evanjelizácia je podmienená teológiou a bezprostredne vyplýva z teológie*. Jej východiskom a motiváciou nemôže byť nič iné ako teológia.

Evanjelizácia nevychádza zo štúdia problémov človeka a nie je v *prvom rade* odpoveďou na problémy sveta, ale je prostriedkom, ktorým sa Boh zjavuje človeku. Preto teológia evanjelizácie musí vychádzať zo zjavenia o pôvodcovi evanjelia, ktoré má názov *evanjelium Božie*. Evanjelium je schopné riešiť problémy človeka a sveta a je to jeho poslaním, ale zároveň má oveľa vyššie určenie a smeruje k eschatologickému naplneniu, ktoré bude uskutočňované *po vyriešení problémov tohto sveta*.

Téza č. 2: Pôvodcom evanjelia je Boh a evanjelium je výrazom Božích vlastností. Evanjelizácia bez teológie by bolo zvestovaním bez poznania Boha.

⁴ PACKER, J. I. *Evangelism and the Sovereignty of God*, s. 38.

Téza č. 3: Evanjelizácia obracia človeka k Bohu skrze vieru v Ježiša Krista. Evanjelizácia bez teológie by bolo zvestovanie bez poznania zmierenia v Kristovi.

Téza č. 4: Zvestovanie evanjelia nie je obyčajná medziľudská komunikácia, ktorú by bolo možné uskutočňovať bez priamej aktualizácie evanjelia Duchom Svätým. Evanjelizácia bez teológie by bolo zvestovanie bez moci Ducha Svätého. Nová Zmluva zdôrazňuje osobnú účasť Božiu na zvestovaní evanjelia.⁵

1.2 Teológia dôležitá pre evanjelizáciu

Téza č 5: *V klasickej konzervatívnej kresťanskej dogmatike niet žiadnej významnejšej témy, ktorá by nemala vplyv na evanjelizačnú zvest' cirkvi.*

Ak prejdeme čo len zbežne klasickou kresťanskou dogmatikou, v každej z jej častí nájdeme témy, ktoré výrazne podmieňujú a určujú evanjelizáciu. (Poradie býva rôzne - nasledovné poradie nemá žiadny špecifický význam.)

Vlastná teológia - Viera v trojjediného Boha je pre kresťanskú evanjelizáciu podmienkou *sine qua non*. Zmierenie s Bohom je skrze Syna v Duchu Svätom.

Bibliológia - Odpoveď na otázku prečo kážeme z Biblie a prečo čakáme, že jej nový kresťan bude veriť.

Kozmológia - O prostredí, v ktorom sa nachádza adresát evanjelizácie.

Antropológia - Odpoveď na otázku "kto je človek?" je nutným predpokladom evanjelizačných metód. Napr. bez poznania doktríny o *imago Dei* strácame dôstojnosť udalosti evanjelizácie.

Angelológia a démonológia - Odpoveď na problém pôvodu zla a o duchovnom boji, v ktorom sa človek nachádza.

Hamartológia - Evanjelium je adresované *hriešnikom*, a preto musí vedieť, čo je to "hriech".

Kristológia - Kristus je autorom diela vykúpenia, a je vlastným obsahom evanjelia.

Soteriológia - Spasenie a evanjelium je spojené už v definícii pojmu "evanjelizácia".

Pneumatológia - evanjelizácia je možná len vtedy, ak je iniciovaná a podporovaná pôsobením Ducha Svätého.

Eklesiológia - Evanjelizácia sa uskutočňuje v rámci cirkvi a jej výsledky smerujú do cirkvi. Evanjelizácia bez eklesiológie je ako pôrodnica bez jasiel.

Eschatológia - Klasická kresťanská evanjelizácia odpovedá na otázku "kam po smrti?" a volá človeka k rozhodnutiu pre budúci svet. Nie je teda predstaviteľná bez eschatológie.

Myslím, že je jasné, že z evanjelizácie nie je možné ani jednu z vyššie uvedených častí dogmatiky vynechať. Ale ak platí, že do evanjelizácie patrí *celá* kresťanská dogmatika, to

⁵ napr. Ján 15:26

neznamená, že sa vždy káže celá dogmatika. Evanjelium je správa o Božej ceste za človekom a človeka hľadá práve tam, kde sa nachádza. J.L.HROMÁDKA nazval svoj náčrt dogmatiky *Evanjelium o ceste za človekom*. (V tejto knihe je *evanjelium* podávané ako kresťanská dogmatika.)

Téza č. 6: Evanjelizácia vyžaduje, aby kresťanská dogmatika bola podávaná tak, *aby našla svojho poslucháča* v jeho odvrátení od Boha, *predložila mu záchranu v Kristovi* a *vyzvala k obráteniu k Bohu*. Z tohto dôvodu nie je možné raz a navždy zostaviť dogmatický evanjelizačný postup, hoci z podstaty problému je zrejmé, že vždy bude obsahovať témy o *hriechu*, o *Kristovi* a o *cestě spasenia*..

Téza č. 7: Teológia evanjelizácie sa netýka len *obsahu* zvesti, ale aj *prostriedkov*, ktorými sa táto zvesť dostáva k poslucháčovi.

Evanjelizačný impulz evanjelizácie nemôže ostať len v *jej obsahu*, ale musí byť aj v *jej forme*. Teológia evanjelizácie musí preto skúmať kompatibilitu obsahu evanjelia s jeho vyjadrením vo forme jednotlivých kultúr. Trend súčasnosti (dewesternizácia, inkulturácia evanjelia, ap.) nemôže byť prijatý nekriticky a označenie niektorých prvkov evanjelia ako "kultúry bieleho človeka" musí byť veľmi opatrné.

2 Teológia evanjelizácie

Ak sme ukázali, že evanjelizácia je svojím obsahom nemysliteľná bez celej kresťanskej dogmatiky, stojí pred nami ďalšia otázka: Aké vlastnosti má mať špecificky *teológia evanjelizácie*?, tj. *ktoré doktríny kresťanskej teológie zdôvodňujú takúto činnosť cirkvi?* Alebo: Čo je nevyhnutnou súčasťou tej teológie, ktorá stojí v genitívnej väzbe *teológia evanjelizácie*? Je potrebné niečo *pridávať* k bežnému kresťanskému učeniu, aby vznikla "teológia evanjelizácie"?

2.1 Teológia radosti

Evanjelium je radostná zvesť a jeho poslaním je šíriť *radosť* zo spásy. Teológia evanjelizácie musí v prvom rade zdôvodniť *radosť* ako základnú teologickú hodnotu.

Boh sa raduje vo svojich dielach.⁶ Táto božská stvoriteľská *radosť* je základom každej radosti vo vesmíre. *Radosť*, o ktorej hovoríme pri evanjelizácii je *radosťou* Božou z návratu, z nápravy Jeho stvorenia - predovšetkým človeka.⁷ Teológia radosti je *radostná teológia*, alebo BARTHOVA *radostná veda*, ktorá je "vd'áchná za svoj predmet, ktorým je *Immanuel*",⁸ je to *radosť* z poznania Boha a jeho Slova. Je to teológia jasoty a oslavy Boha za Jeho dielo v Ježišovi Kristovi.

Stará zmluva spája už predstavu samotného *života* s *radosťou*. Život nie je púhe jestvovanie, ale je to bytie v blahu, zdraví a *radosti*. "Život je schopnosť uplatňovať všetky životné sily v ich plnosti... Sloveso CHÁJÁ - žiť - obsahuje možnosť žiť niekde na stupnici

⁶ Ž 104:31

⁷ Luk 15:7

⁸ BARTH, K. *Uvedení do evangelické teologie*, Kalich 1988, s. 183

medzi najplnším vychutnaním všetkých síl svojho bytia, so zdravím a prosperitou na jednej strane a zostúpením do trápenia, nemoci a smrti na strane druhej.⁹ Teológia radosti dáva odpoveď na otázku, ktorú dostal žalmista "kto nám ukáže, čo je dobré?" (Ž 4:6) Jeho odpoveď je oblečená v básnickom rúchu: nech svieti nad nami tvoja tvár, ó Hospodine. Naplnil si moje srdce väčšou radosťou ako keď majú hojnosť obilia a vína... Práve to je cieľom evanjelizácie - zažiarenie Božej prítomnosti v tvári Ježiša Krista (2 Kor 4:6)

J. EDWARDS uvádza radosť ako jednu zo známk pravého náboženstva, a cituje 1 Petra 1:8. J. WESLEY napísal, že základnou črtou kresťanstva je radosť¹⁰ a túto radosť charakterizoval ako osobitný druh radosti vlastný len kresťanstvu. Keď hovoríme o *dobrej* zvesti a evanjelizácii spojenjej s jej *radostným* prijatím, zaujíma nás nielen radosť z prijatia dobrej správy o záchrane, ale aj teologické zdôvodnenie *podstaty* tejto radosti v Bohu, akési právo radosti na jej existenciu vo svete plnom bolesti a nedostatku. Radosť, ktorá je spojená s dobrým posolstvom, je síce predovšetkým radosť zo spásy, ale teológia radosti musí vidieť radosť plnšie a komplexnejšie.

Jedným z teologických základov radosti, ktorá je pri základoch evanjelia, je *Božie bohatstvo*. Pojem "bohatstvo" (πλοῦτος - hojnosť, dostatok, luxus, zaplavenie) je spájaný s kázaním evanjelia.¹¹ Napr. v liste Rimanom 5. kapitole apoštol štyrikrát opakuje "o koľko viac!"¹² Spasenie človeka nie je dosiahnuté "s odretými ušami", alebo "len tak-tak". Boh má viac ako dosť milosti a Ježiš Kristus je viac ako dostatočná obeť za všetky hriechy sveta. Evanjelizácia musí stáť v teologickom poznaní tohto *nadbytku* Božích zdrojov pre spásu človeka. Boží dar spásy sa nedá vyrozprávať (2Kor 9:15).

Nádej *budúcnosti* je v Novej Zmluve spojená s radosťou - Rim 12:12. Táto radostná budúcnosť už začala práve vo zvestovaní evanjelia - začali posledné časy (Sk 2:17), jej zárukou je preddavok Ducha Svätého,¹³ ktorý je v Novej zmluve často spájaný s radosťou a zjavovaním radostnej budúcnosti.

Nech by bola starostlivosť o prítomnosť a budúcnosť Zeme akokoľvek v popredí pozornosti (a k tomu nás situácia vo svete stále viac tlačí), teológia radosti nemôže stavať na kvalite života (ani duchovného!) v rámci dejín tohto sveta. Jej pohľad je paradoxne upretý na neviditeľné veci, ktoré sú večné.¹⁴

Radosť Božia, Božie bohatstvo a prichádzajúca budúcnosť sú teologickým základom radosti, ktorú evanjelizácia prináša.

⁹ *Theological Wordbook to the Old Testament*, II/280.

¹⁰ WESLEY (Notes on the Bible) Mat 4:23 *Evanjelium Kráľovstva* — Evanjelium, tj. radostné poslostvo, je správny názov nášho náboženstva, ako sa viac ako dostatočne ukáže pri všetkých, ktorí ho vážne a trvale prijímú.

¹¹ Rim 2:4; 9:23; 10:12; 11:33; Ef 1:18; Ef 3:8; Kol 2:2; 2Pt 1:11.

¹² ...budeme spasení (Rim 5:9, 10) ...sa rozmnožila milosť (Rim 5:15), ...budú kraľovať s Kristom (Rim 5:17).

¹³ 2Kor 1:22; 2 Kor 5:5; Ef 1:14.

¹⁴ 2Kor 4:18

2.2 Teológia zvestovania (kázania)

BRUNNER tvrdí, že kríza cirkvi je najzrejmejšia v kríze kázania. "Samotný fenomén kázania ako taký je čudný a už od počiatku cudzí súčasnému nezávisle zmysľajúcemu, a preto kritickému človekovi..."¹⁵ John STOTT vidí tento problém kázania nielen *mimo* cirkvi (v anti-autoritatívnom postoji súčasného človeka a kybernetickej revolúcii), ale aj *v* cirkvi, a to v strate dôvery v evanjelium.¹⁶ Pre evanjelizáciu je to o to problematickejšie, že cirkev je tu práve kvôli kázaniu evanjelia. "Kázanie... je špecializovaná úloha cirkvi. Cirkev nie jednou z mnohých agentúr... Cirkev je špeciálna a špecializovaná inštitúcia a toto je práca, ktorú len ona môže vykonávať."¹⁷ Ak cirkev nemá istotu v zvestovaní, stráca vlastný zmysel zvestovania. Tieto fakty postavené vedľa seba poukazujú na nutnosť teológie zvestovania, ktorá kázanie zdôvodní.

V prvom rade musí zdôvodniť to, čo nazvem *funkčná identita* alebo *funkčné stotožnenie* vysielajúceho a zvestovateľa (vyslaného). Jej prvotným základom je funkčné stotožnenie osoby a slova. Napr. Ježiš stotožňuje pitie jeho krvi a jedenie jeho tela s počúvaním svojich slov (Ján 6:61); a Ž 138:2 porovnáva Božie Slovo s Božím menom (osobou). Tieto a podobné miesta Písma ukazujú na *funkčnú identitu* osoby Božej a jeho slova. Teológia evanjelizačného zvestovania vysvetľuje dôveru v osobu, ktorá je prítomná (funkčne identická) v slove zvestovania. "Rozmer" tohto slova je možné tušiť už v pomenovaní Syna Božieho (Logos) (Ján 1:1). *Teológia slova (evanjelium) musí vyplývať z teológie Slova (Logos)*. Táto funkčná identita zvestovaného slova s pôvodcom zvesti evanjelia činí evanjelium stále aktuálnou zvesťou. Evanjelizácia nie je len správou o historických udalostiach, je to *stretnutie v súčasnosti*. Evanjelium aj dnes musí znieť: *priblížilo sa Kráľovstvo nebeské* (Mat 3:2; 4:17; 10:7) alebo *priblížilo sa Kráľovstvo Božie* (Mk 1:15; Lk 10:9,11) - inak nám ostáva len pád do dvetisícročnej priepasti medzi kultúrou vtedajšej Palestíny a terajšieho sveta.

Ďalšiu funkčnú identitu (Vysielateľ-posol) vyjadrujú slová Lk 10:16 a 2Kor 5:20. Zvestovateľ evanjelia stojí na mieste Kristovom. Zvestovateľ sa však nesmie natoľko stotožniť s vysielateľom, akoby sám nebol hriešnik, ktorému je zvesť evanjelia určená. Vzťah zvestovateľa (evanjelistu) k príjemcovi zvesti musí byť tiež vzťahom funkčnej identity.

2.3 Teológia odvahy

Evanjelizácia súčasnosti je pričasto poznačená váhavosťou až strachom z *moderného človeka* a jeho požiadaviek. BARTH odpovedá na problém moderného človeka slovami: "Slávnotná vážnosť, s ktorou ustarostene tvrdíme, že berieme človeka vážne potvrdzujú ho v jeho nezávislosti, nie je vôbec vážna, ale je to prázdna maškaráda. Týmto spôsobom ho vôbec neberieme vážne. Robíme z neho blázna. Aj kvôli jeho cieľu aj kvôli pravému a jedinému spaseniu človeka sa musí zvestovanie viery a cirkvi striktné začať od tej skutočnosti, že nezávislý človek ako taký nejstuuje."¹⁸

¹⁵ BRUNNER, E. *The Christian Doctrine of the Church, Faith and the Consummation* s. 100.

¹⁶ STOTT, J. *I Believe in Preaching*, Hodder and Stoughton 1982, s. 83

¹⁷ LLOYD-JONES, D. M. *Preaching & Preachers*, Zondervan, Grand Rapids 1972, s. 32.

¹⁸ BARTH, K. *Church Dogmatics II/1*, T&T Clark, Edinburgh 1978, s. 167.

Odvaha oslovovať každého človeka evanjeliom spočíva predovšetkým v uvedení poslanca zvestovateľa, čo biblicky vyjadrené je *spolupráca* s Bohom. 1Kor 3:9; 1Tes 3:2. Teológia, ktorá vidí v evanjelizácii spoluprácu s Bohom, je teológiou odvahy. "Evanjelizácia je ľudská práca, ale darovanie viery je práca Božia."¹⁹

Vedomie tak vysokého postavenia je samozrejme riskantné a bolo často zneužitú. Strach z jeho zneužitia je niekedy taký veľký, že blokuje potrebnú odvalu viery a ostáva len opatrnícky postoj, keď výzvy evanjelia sú uvádzané slovami "možno", "hádám", "snád", ap. Teológia evanjelizácie musí dávať evanjelistovi odvalu, že Boh povoláva *človeka*, aby zvestoval evanjelium každému človeku.

Táto odvalu je nutným predpokladom *konfrontácie*, ku ktorej pri výzve k obráteniu dochádza. To, že evanjelizácia nie je možná bez výzvy k obráteniu, vyjadruje J. PACKER slovami: "Ak sa nesnažíte dosiahnuť obrátenie, neevanjelizujete", ... "evanjelizácia začína informáciou a končí pozvaním".²⁰

Konfrontovať človeka, ktorý je netolerantným zástancom tolerance, totalitným horlivcom za pluralitu, a ktorý je absolútne presvedčený o relativite všetkých právd, je stále ťažšie. Napriek tomu teológia evanjelizácie nemôže s tzv. pokorou pochybovať o jedinečnosti a výlučnosti svojho predmetu a viac načúvať človekovi ako Bohu.

Teológia evanjelizácie si tiež uvedomuje, že zvestovanie evanjelia je zároveň súdom nad tým človekom, ktorý ho odmietne (Ján 3:18). Teológia spolupráce s Bohom musí evanjelistu naučiť, aký je Boží postoj lásky, ktorá zároveň neznáša odpor.

Evanjelizácia nekončí dosiahnutím obrátenia a spočítaním "rozhodnutí". Evanjelium aj naďalej oslovuje veriaceho v jeho duchovnom raste Evanjelium je nielen dobrou správou o *vstupe* do Kráľovstva Božieho, ale aj o *živote* v ňom.

Mgr. Pavel Hanes, PhD. (1954) – učiteľ na Katedre evanjelikálnej teológie a misie Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

¹⁹ PACKER, J. *Evangelism & the Sovereignty of God*. s. 40.

²⁰ PACKER, J. *Evangelism & the Sovereignty of God*. s. 41, 92.